

la llum del *f*ar

guia

DE LECTURA > 34

GRAN PREMI UNICEF DE LITERATURA JUVENIL

la llum del *f*ar

La presonera
del mag

Michel Girin

Títol **La presonera del mag** / Autor **Michel Girin** / Traducció **Pau Joan Hernández** / La Llum del Far, 34 / **+12 anys** / 115 pàgs.

L'autor

Michel Girin va néixer a París el 1947. Biòleg i especialista en tècniques de pesca i aquicultura, viu a la regió de Bretanya. La investigació en ecologia marina, a la qual es va dedicar durant deu anys, el va convertir en doctor en Ciències i en el "pare" dels primers rèms criats en captivitat. Més tard va fer-se assessor, i va contribuir a la creació de viviers de peixos i gambes en una trentena de països, tant rics com pobres.

En aquests viatges va trobar escenes i rostres que el van sorprendre, i el desig d'explicar als seus fills la vida d'altres persones va impulsar-lo a escriure. Les cares que havia conegut es van convertir en personatges i les escenes que va observar es transformaren, primer, en notícies, després, en esbossos i, finalment, en novel·les.

Argument

La Dé-Del és una nena filipina que és venuda pel seu germà a un mag. Aquest mag es dedica a explotar les nenes en el seu espectacle de circ fins que creixen. Després les ven perquè exercixin la prostitució.

Un europeu instal·lat a les Filipines, Hans Ackefors, comença una investigació per desarticular almenys una de les xarxes de tràfic infantil i es troba amb la Dé-Del, a qui vol ajudar. El primer objectiu serà alliberar-la del mag i després haurà de mantenir-la estalvia. Perquè la corrupció dels qui estan implicats en aquesta trama arriba fins al punt que van assassinar la seva pròpia filla quan feia un reportatge sobre el tràfic de nenes per a un diari del seu país. Per tant, l'interès d'en Hans Ackefors és més que altruista, ja que a partir d'un succés familiar tan dramàtic, la desarticulació d'alguna de les xarxes de tràfic de blanques s'ha convertit en una batalla personal. El testimoni de la Dé-Del és imprescindible per aconseguir els seus propòsits.

Objectiu

L'objectiu d'aquesta guia de lectura és sensibilitzar els joves lectors respecte a uns temes tan crus com el tràfic d'éssers humans i l'explotació infantil. Amb aquesta guia de lectura es pretén desenvolupar l'esperit crític i creatiu dels adolescents, donant-los a conèixer la realitat de milions d'infants, víctimes d'una situació tan dolorosa i cruel.

A la novel·la es posa de manifest el contrast entre la vida dels europeus i la dels nadius en països en via de desenvolupament. Hi apareix reflectida la perspectiva que adopten els infants maltractats: l'alt grau de resignació amb què viuen la separació dels seus éssers estimats, com també les humiliacions a les quals són

sotmesos i que passen a formar part de la seva vida quotidiana, com si es tractés d'una cosa normal.

Els tallers estan elaborats amb el propòsit d'aprofundir la lectura de la novel·la, prestant una atenció especial als temes humanitaris i d'actualitat. Alguns estan més clarament vinculats a unes àrees de coneixement que d'altres, però tots poden resultar útils per desenvolupar els diferents aspectes de la formació humana i intel·lectual dels alumnes.

Temes

- L'esclavitud moderna: **tràfic d'éssers humans** amb l'objectiu d'esclavitzar-los.
- El treball i l'explotació infantil: mà d'obra dòcil en canvi de gairebé res.
- Màfies i xarxes internacionals que es dediquen al **tràfic de blanques**.
- La fam al món, que afavoreix situacions d'esclavitud com la que es dibuixa a la novel·la.
- La por i la lluita per sobreviure.
- La mort dels éssers estimats, familiars i amics.
- La denúncia de les situacions injustes o abusives.
- El periodisme compromès amb les causes socials.

Context i gènere literari

La presonera del mag ha estat mereixedora, a França, del Gran Premi UNICEF de literatura juvenil.

És una novel·la de denúncia, treballada de manera realista, rica en imatges i situacions.

La narració en tercera persona, amb breus diàlegs, àgils i vius, que identifiquen els personatges, es desenvolupa en 12 capítols, amb una trama d'intriga políciaca que manté la tensió dramàtica i l'interès del lector.

El llenguatge és precís, clar i bell. Sorpren el gran nombre de comparacions que utilitza l'autor per fer tota mena de descripcions, sia de persones, sia d'accions o situacions.

Michel Girin narra amb precisió la història d'una nena el perfil psicològic de la qual reflecteix perfectament. La protagonista és el mirall en què podrien mirar-se milers d'infants de països en via de desenvolupament; és la imatge i la veu dels qui viuen a l'ombra i no tenen veu.

Aquesta obra és una clara denúncia de la maldat humana, que al seu torn posa de manifest l'idealisme i la bondat dels qui lluiten desinteressadament arriscant la vida per acabar aquestes i altres tristes situacions.

I Taller de literatura

► Objectiu:

En una novel·la no es deixa res a l'atzar. L'autor concep des del començament no solament la història, sinó qui l'explicarà i des d'on, és a dir, el punt de vista de la narració. També defineix els personatges, l'espai i el temps, el real i el narratiu. A més, estructura la història, dividint-la en parts, capítols i petits fragments, i estableix el pes que tindran el diàleg i les descripcions dintre de la narració, d'acord amb el que es vulgui contar. També ha d'afrontar la difícil tasca d'escollir un títol.

► Activitats prèvies a la lectura:

1. En aquesta novel·la és important l'espectacle de circ. La màgia es converteix en "la il·lusió dels pobres" en aquest espectacle d'entreteniment.

Els alumnes es dividiran en grups i faran un mural sobre números de circ protagonitzats per infants.

2. Buscar, en la memòria pròpia o en la de familiars i amics o en llibres de la biblioteca del centre, obres l'acció de les quals es dugui a terme en un circ i contes que tinguin una catifa voladora com a element principal.

► Activitats posteriors a la lectura:

1. Recollir en un mural, que es penjarà a l'aula (pot ser de paper continu), les expressions que parlin de la fam. Prestar especial atenció a les personificacions, com la de la pàgina 13: "... perquè les vibracions esbojarrades apaivaguessin les protestes del seu estómac".
2. Fixar l'atenció en els personatges de la novel·la i fer un organigrama al quadern. Cadascun dels personatges anirà acompanyat de la descripció, que es recollirà en una figura geomètrica. Pot fer-se també per grups, organitzant les dites descripcions en un mural. L'objectiu d'aquesta activitat serà associar la paraula a la forma i fins i tot al color. Pot fer-se en col·laboració amb l'àrea d'Educació Plàstica.
3. A partir de la pàgina 59, la vida de la Dé-Del és narrada en estil indirecte. Es tracta de passar aquests fets a l'estil directe i contrastar-los tots dos.
4. És important el paper del ventríloc en diferents vegades, que correspon al "nasllarg". Reflexionar i assenyalar per escrit breument el seu significat; després comentar a classe aquesta habilitat i proposar una situació escolar en la qual seria necessària l'actuació d'un personatge similar.
5. Buscar informació sobre algun autor important de la literatura filipina, sia actual o no. Es pot veure si l'autor seleccionat té obra traduïda al nostre idioma. Investigar si el Premi Nobel ha recaigut mai en un autor d'aquell país.

II Taller d'escriptura

► Objectiu:

Fomentar la lectura creativa, cultivant diverses tècniques de comunicació escrita, fent servir com a eix de motivació *La presonera del mag*.

► Activitats:

1. Al llibre es diu que "les àvies explicaven velles històries". Convidar cadascun dels alumnes a escriure una història que els hagi explicat la seva àvia o el seu avi. Fer una lectura en veu alta de cadascuna.
2. Les descripcions són molt importants en aquesta obra. Al taller de literatura s'ha treballat amb la descripció de personatges. Ara es convida a fer-ho sobre els sentiments relacionats amb alguns dels grans temes de l'obra.
 - a. La Dé-Del es desanima davant la mort de l'Elvira i voldria haver-se quedat amb ella.

Escriure una pàgina d'un diari, en què en to de confidència, es recordi aquest moment amarg, deixant-hi constància.
 - b. Un altre dels sentiments forts de la protagonista és el sentiment de culpabilitat quan torna al seu poblat.

Escriure una carta al pare, que ja no hi és, descarregant el cor d'aquest sentiment tan negatiu.
 - c. Al final, la Dé-Del se sent com una càrrega per al senyor Ackefors; escriure una nota de comiat abans de fugir per encetar una nova vida.
3. Al llibre es denuncien greus situacions. Es convidarà els alumnes a fer una campanya de sensibilització, per mitjà de cartells, en la qual es posin de manifest aquestes situacions injustes, com la que es descriu a la pàgina 21, de la fam i l'esgotament de les nenes.
4. Per a la Dé-Del la felicitat consisteix a sadollar la fam. Escriure una carta al millor amic expressant com entén cadascú la felicitat.

III Taller de geografia

► Objectiu:

Situar espacialment el lloc on es desenvolupa l'acció de la novel·la: les Filipines.

► Activitats prèvies a la lectura:

1. Dibuixar, a partir d'un atlas, l'arxipèlag de les Filipines i situar-lo al globus terraqüi. Convé saber a quin continent pertany i amb quins països limita, etc.

2. Fer un quadre on figurin estadístiques sobre:
 - a. nombre d'habitants;
 - b. llengües oficials; altres llengües i dialectes;
 - c. religió majoritària a cada zona;
 - d. renda per càpita;
 - e. esperança de vida de la població.
3. Dibuixar la bandera del país i buscar l'explicació corresponent a aquesta ensenya.
4. Imaginar-se que s'ha d'organitzar un viatge de final de curs a les Filipines. Fer una ruta amb les ciutats per visitar i els dies d'estada a cadascuna, els museus importants que cal veure. Buscar informació sobre edificis emblemàtics de la capital i de les ciutats més importants: estils, èpoques i característiques. Recollir informació sobre parcs naturals, parcs temàtics, llocs d'oci, etc. No oblidar el tema de la moneda d'ús.

► Activitats posteriors a la lectura:

1. Assenyalar al mapa les illes més importants i tractar de localitzar els indrets als quals es fa referència a *La presonera del mag*: arxipèlag del Pa de Sucre, port de San Dionisio, Roxas, Ilo-Ilo.
2. L'idioma que es parla a les Filipines és el tagàlog, tot i que hi ha molts dialectes. Investigar quins són els més importants i assenyalar quina llengua o llengües occidentals s'hi parlen, explicant-ne la raó històrica. Aquesta activitat es recolzarà en el taller d'història.
3. Dibuixar els vestits: tarik, barong tagàlog o altres que siguin típics d'aquell país.

IV Taller d'història

► Objectiu:

Desenvolupar la capacitat d'investigació dels alumnes i fomentar la consulta i l'ús de fonts diverses: enciclopèdies, llibres d'història, Internet, premsa, cinema.

► Activitats:

1. L'esclavitud s'associa a Occident al tràfic de persones entre el continent africà i l'americà al segle XIX. Tanmateix, avui dia hi ha formes d'esclavitud encobertes de les quals són víctimes milers d'infants.

Investigar sobre el tema del treball, l'explotació infantil i el tràfic d'éssers humans a diaris o revistes d'actualitat i a Internet. Les dades més fiables provindran d'UNICEF i Intermon.

2. A l'obra s'esmenten tres grans religions: l'Islam, l'Hinduisme i el Cristianisme. Investigar sobre l'origen de cadascuna en aquest país asiàtic i localitzar al mapa elaborat al taller de geografia les zones on són majoritàries.
3. La història de les Filipines va lligada a la història de l'Estat espanyol: el nom de l'arxipèlag, l'arquitectura, la religió, etc. Investigar sobre aquest fet. Qui va descobrir aquestes illes, en quina època i regnat. Fins quan va pertànyer aquest país a la corona espanyola. Què va aportar Espanya a aquell país tan llunyà i què van aportar les Filipines a Espanya. Quants espanyols se'n van anar a viure a les Filipines, quants van tornar després de la pèrdua de la colònia. Investigar també si hi ha cap tipus d'acord entre l'Estat espanyol i les Filipines que faciliti o promogui l'intercanvi entre ambdós països.

V Taller de ciències naturals

► Objectiu:

Desenvolupar en els alumnes l'interès per l'aprofitament dels recursos naturals. En aquest cas, sensibilitzar-los sobre el tema de la fam i les seves possibles solucions, aprofitant els recursos naturals de cada indret. Tot i que el tema dels recursos naturals és només una qüestió adjacenta a l'hora de parlar del problema de la fam.

► Activitats:

1. A l'obra es posa constantment de manifest la fam d'unes nenes que estan esclavitzades per persones sense escrúpols, treballant sense obtenir el mínim per subsistir. Des del començament de la novel·la es troben expressions com: "Tinc gana —crijava en sordina la panxa de la Dé-Del", i més endavant es descriu l'esgotament per inanició.
 - a. Investigar sobre els danys que produeix a l'organisme la mala o nul·la alimentació i les manifestacions externes que aquesta situació provoca a curt, a mitjà i a llarg termini.
 - b. Reflexionar sobre si és just que a les societats occidentals llencem el menjar i pensar què podríem fer perquè això no passés. Es pot parlar, en general, sobre l'estil de vida dels països rics i les conseqüències per als països subdesenvolupats.
 - c. De la mateixa manera, reflexionar sobre els règims dietètics que es fan per perdre pes sense que hi hagi una rao mèdica per fer-ho. Avui dia molts joves, especialment del sexe femení, pateixen anorèxia, una malaltia que pot arribar a ser mortal. Plantejar el

tema a la classe i buscar estadístiques sobre el nombre d'adolescents que afecta. Discutir també sobre el nombre de respostes que s'ofereixen com a solució a aquest problema: mèdiques i psicològiques.

2. Al llibre apareixen arbres i arbustos, arrossars, platanars, boscos, platges amb cocoters, palmeres.

Assenyalar a quin clima pertany aquest tipus de vegetació.

3. El gos *Pathak* és un animal guardià i de companyia, que proporciona molt d'afecte a la Dé-Del.

Els qui tinguin mascota a casa poden fer una exposició de com és i el que representa per a ells. Quines atencions necessita i quin és el nivell de responsabilitat que cal tenir per conèixer-hi.

4. A les pàgines 65 i 66 es descriu la libació de les papallones.

Les Filipines és un dels països líders en la producció de papallones. Investigar per a què es fan servir i quines són les conseqüències de la seva explotació comercial.

Visitar el museu de Ciències Naturals o buscar en enciclopèdies i a Internet quines papallones hi ha a les Filipines. Hi ha cap varietat autòctona? Quines són les seves característiques?

VI Taller de gastronomia

► Objectiu:

Aprofitar la lectura per destacar la importància de l'alimentació per a l'ésser humà. La cuina no solament és necessària per a la subsistència, sinó que també és expressió cultural d'un poble. Té a veure amb el clima, amb els seus recursos naturals i econòmics, amb els costums o creences religioses, etc. En aquesta novel·la es veu clarament quins són els aliments que mengen els personatges i fins i tot com es preparen.

► Activitat:

Per a la Dé-Del sadollar la fam equival a felicitat. En el seu cas, perquè es troba en una situació en què per primera vegada se sent la panxa plena. A la novel·la es dona molta importància als aliments sòlids i líquids, que s'aniran assenyalant amb un llapis al llarg de la lectura. Al final es convida els alumnes a:

1. Fer un quadern de cuina dividit per seccions que podran ser:
 - Menjars i begudes.
 - Olors i sabors.

Es poden classificar els aliments fent servir algun criteri i copiar una recepta típica del país. També se'n pot buscar un dibuix o una fotografia. Seria interessant organitzar una exposició d'aquests quaderns al final del trimestre o del curs.

VII Taller d'intercanvi d'idees

► Objectiu:

L'objectiu d'aquest taller coincideix plenament amb els de l'àrea d'Ètica o amb els objectius de les tutories. Es tracta de fomentar el respecte, la tolerància, el diàleg i la solidaritat.

► Activitats:

1. Debat sobre el tema de l'explotació infantil.

a. Manera de preparar el debat: seleccionar els alumnes que defensaran les diferents posicions (a favor i en contra) i un moderador.

b. Procés de debat: cinc companys estaran a favor del treball infantil i l'explotació d'infants com a recurs per a la supervivència de famílies pobres, i uns altres cinc hi estaran en contra. Els uns i els altres aportaran idees relacionades amb les situacions d'extrema necessitat i la injustícia en el repartiment de la riquesa entre les diferents parts del planeta.

c. Regles per al debat: És molt important escoltar les opinions dels altres amb atenció i paciència. No s'ha d'interrompre els companys quan parlen, ni expressar-se de manera exaltada ni insultant. Cal respectar rigorosament el torn de paraula. Els participants han de fonamentar el que diuen basant-se en dades que poden extreure de la premsa, d'enciclopèdies, dels llibres consultats o d'Internet. Cal evitar parlar per parlar.

Disposen de 35 minuts per exposar les idees i 10 minuts per respondre a les qüestions que formulin els companys de classe que han estat escoltant. A continuació, el moderador tindrà 5 minuts per llegir les conclusions.

2. Uns altres temes per al debat:

a. Seqüeles morals i físiques que arrossegueu els infants que han patit situacions com la que viu la protagonista d'aquest llibre.

b. La separació física dels éssers estimats: què pot comportar?, possibles sentiments i conseqüències econòmiques, socials i psicològiques per a l'afectat.

VIII Taller de plàstica

► Objectiu:

Desenvolupar les habilitats artístiques dels alumnes. Es tracta de representar plàsticament, fent servir formes i colors, situacions, emocions i sentiments llegits; en definitiva, interpretar personalment el que s'ha llegit.

► Activitats:

1. Fer un quadre on quedi condensada l'obra. El quadre podrà ser realista, figuratiu o abstracte. És important el

color o la seva absència. Si la pintura és en blanc i negre, serà també suggeridora. S'hi poden representar o no escenes de l'obra. El llibre ha d'haver estat prou evocador per poder plasmar-lo en color. Es tracta, sobretot, de reflectir emocions.

2. Fer un collage que sigui expressió de l'obra llegida.

Es farà una exposició a classe i els alumnes parlaran sobre la seva obra.

3. Fer una investigació sobre un artista plàstic filipí.

Informació complementària i material audiovisual per al professorat

1. Literatura:

- a. *Lao, Wee i Arusha*. Col·lecció "Jo acuso". Ed. Brúixola i Amnistia Internacional, Barcelona.
- b. *Conspiración en Filipines*. Manuel Lozano Leyva. Ed. Salamandra, Barcelona, 2001.
- c. *Oliver Twist*. Charles Dickens. Edicions Proa, S.A., Barcelona, 2000.

En general, qualsevol de les obres de Charles Dickens. És pràcticament el primer autor que critica i denuncia l'explotació infantil a les seves obres.

2. Estudis sobre treball infantil:

- a. *Lo primero en el trabajo infantil: eliminar el trabajo intolerable para la infancia*. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, Madrid, 1998.
- b. *Sobre la piel de los niños*. Su explotación y nuestras complicidades. Centro Nuevo Modelo de Desarrollo, ACC (Acción Cultural Cristiana), Madrid, 1995.
- c. *Carta a un consumidor del norte*. Centro Nuevo Modelo de Desarrollo, ACC (Acción Cultural Cristiana), Madrid, 1995.
- d. *Adultos a la fuerza. La explotación laboral de la infancia*. Marta Arias Robles. INTERMÓN, Barcelona, 1998.
- e. *Esclavos de hoy*. Dominique Torrès. Flor del viento, Barcelona, 1997.

3. Assaig:

- a. *Orientalisme: identitat, negoci i violència*. Edward W. Said. Eumo Editorial, Vic, 1991.

4. Història:

- a. *El segle XVIII*. T. C. W. Blanning. Ed. Crítica, Barcelona, 2002.
- b. *El segle XIX*. T. C. W. Blanning. Ed. Crítica, Barcelona, 2002.

5. Cinema:

- a. *Ciudad de Dios*. Dirigida per Fernando Meirelles, Brasil, 2002.
- b. *El bola*. Dirigida per Achero Mañas, Espanya, 2000.